Rainer Maria Rilke

Yoksulluk ve Ölüm Üzerine

Dualar Kitabı 3

Türkçesi : Yüksel Pazarkaya

Şiirler 8

Cem Yayınevi

RİLKE KİTAPLARI
Şiirler 8

RAINER MARIA RILKE
Yoksulluk ve Ölüm Üzerine
•
Dualar Kitabı
üçüncü kitap
Almancadan Çeviren: Yüksel Pazarkaya

1. Basım: Kasım 2008
ISBN 978-975-406-8597
Dizgi: Mustafa Balaban
Kapak Tasarım: Artikus
Baskı: Umut Matbaası
(212) 637 09 34

CEM YAYINEVİ

İpek Sokağı No: 10/A
34433 Beyoğlu - İstanbul
Tel: (212) 293 41 70 Faks: 244 15 33
www.cemyayinevi.com
info@cemyayinevi.com
Sertifika No: 10823

RAINER MARIA RILKE

Yoksulluk ve Ölüm Üzerine

dualar kitabı • ikinci kitap

Almancadan Çeviren:
Yüksel Pazarkaya

cem yayınevi

ÖNSÖZ

Adını, kilisenin geleneksel (ortaçağ) ruhban duaları kitabından alan "Dualar Kitabı" *(Das Stundenbuch, 1899-1903)*, Rilke'nin kendi ifadesiyle, onun Tanrı ile doğrudan ilişkisini, dünya gerçekliğine bir karşı tasarım anlayışı içinde, dünya ve yaşam gerçekliğinin ötesinde, bir *oluş* felsefesi olarak şiir ortamında kuruyor. Kilise kurumundan ve geleneksel Tanrı anlayışından salt bağımsız bir ilişkinin, Tanrı ile doğrudan içselleşmenin şiirsel ifadesini buluyoruz üç ayrı kitaptan ya da bölümden oluşan "Dualar Kitabı"nda.

Birinci ve ikinci kitabın ("Keşiş Yaşamı Üzerine", 2007; "Hac Üzerine", 2008, Cem Yayınevi) önsözlerinde de belirttiğimiz gibi, "Dualar Kitabı", St. Petersburg'lu sevgilisi Lou Andreas-Salomé ile birlikte yaptıkları iki Rusya gezisinin ruhunda bıraktığı derin izlerin dışa ve dile vurumudur.

Rilke, 1897 yılında Münih'te Petersburglu kozmopolit bir ailenin gün görmüş ve Zürih Teknik Üniversitesi'nde okuyan ilk kızlardan biri olan, sanata ve sanat çevrelerine yakınlık ve yatkınlık duyan, çağdaş, iyi eğitim görmüş, zeki, aydın, endamlı, güzel Lou Andreas-Salomé (1861-1937) ile ilk kez karşılaşır. Lou'ya aşık olur. Kendisinden yaşça büyük ve evli olan Lou ile derin aşk ilişkisi 1900 yılına dek sürer.

Bu, yalnızca cinselliğe dayanan bir ilişki olmanın çok ötesinde, Lou'dan gördüğü insancıl anlayıştan ve sanat konularındaki iletişimden, Lou'nun desteğinden güç alan bir ilişkidir. Lou, Rilke için sevgilisi olmanın yanı sıra hem bir ana, hem bir esin perisi, hem de Rilke'yi, onun şiir yeteneğini ve şiir gücünü anlayan, desteğiyle kanatlandıran kişidir. Bu yüzden, aşk ilişkisi biter, aralarındaki derin dostluk ve arkadaşlık yaşamlarının sonuna dek sürer.

Lou Andreas-Salomé, Rilke'den ayrıldıktan sonra, Nietzsche ve Siegmund Freud ile de birlikte olur. 1912-13 yıllarında Freud'dan öğrendiği psikolojik çözümleme yöntem ve bilgisi, Rilke'ye de her zaman destek olacaktır. Freud, Lou'nun cenaze töreninde yaptığı konuşmada, "Hayatta oldukça çaresiz kalan büyük şair Rainer Maria Rilke için esin kaynağı ve müşfik bir ana olduğu biliniyor," ifadesini kullanır.

Rilke, 1897 güzünde Lou'nun peşinden Berlin'e taşınır ve ona komşu bir daireye yerleşir. 1898 yılında ilk uzun sınır ötesi geziyi İtalya'ya yaptıktan sonra, 1899 yılında Andreas çiftiyle (Lou ve eşi) Moskova'ya gider. Orada Lev Tolstoy ile de karşılaşır ve tanışır. 1900 yılının Mayıs-Ağustos aylarında, bu kez yalnız Lou Andreas-Salomé ile ikinci Rusya gezisini yapar, Moskova ve St. Petersburg ve kırsal bazı bölgelere giderler. Bu gezi dönüşünde Lou, 2000 güzünde Rilke'yi terk eder.

Rilke, bu iki Rusya gezisinin ürünü olan "Dualar Kitabı"nı Lou'ya adar. Bu şiirlerde Rusya'da yaşadığı yoğun dinsel hava, ki maddi yaşam ötesine kaydırır Rilke'yi, bir de somut olarak bu havayı bir manastır inzivasında canlandıran bir keşiş hakkında edindiği bilgiler yanı sıra, Lou'nun da aracılığıyla Nietzsche etkisi görülür.

Bu dünyanın somut yaşamını, dünya gerçeğini aşma çabası içinde, toplumsal romantikliğe kulak asmayan, ama aynı zamanda öte dünya avuntularına aldırmayan yaklaşımda tasavvufî bir yan da bulunabilir. Bir hırka bir lokma yaklaşımını da aşan, ölümü, yani Tanrısal nefesten doğuş anını özlerken, dünya yaşamında karşılaşılan her türlü yoksulluğu bir zenginlik olarak dışlayan çıplak yoksulluğa yönelmeyi en görkemli yücelik olarak algılar.

Rusya gezilerinin algılaması, dönüşten sonra yeniden yaşadığı dünya ile gittikçe keskinleşen bir çelişki oluşturur. Bunda, Lou'dan ayrılmanın acısı ve bıraktığı boşluk da etkilidir. Hayalde, bellekte resim olarak durulaşan, gittikçe imgeleşen Rusya, neredeyse bu şiirlerde imlenen ruhsal menzil konumuna girer. Worpswede, Paris, Viareggio ve hep bir kaçışı andıran diğer git-

tiği yerler ona yurt ve ocak olamaz. Başta Paris, kutsal kitaplarda Tanrı'nın hışmına uğrayan yerler gibi görünür buralar ona. Zaten sürekli maddi sıkıntılar da eklenince, sığındığı yerler hep varlıklı dostlar, hayranlar ve destekçilerdir. Ancak sonunda bir ruh ve beden sayrılığı içinde çekildiği İsviçre'deki ıssız Muzot ona içindeki Tanrı'ya yönelik Rusya'nın uçsuz bucaksız bir tapınak havasındaki inziva duygusunu biraz olsun verir.

"Dualar Kitabı", özellikle üçüncü kitap, sıkıntılı Paris günlerinden kurtulmak için, yeniden yaratılarak sığınılan bir karşı dünya tasarımıdır. 18.7.1903 tarihli Lou'ya yazdığı mektupta da belirttiği gibi, iç huzuru, erinç, gönenç sunan bir karşı dünya, dolayısıyla iç özgürlük arayışı. Manfred Engel, yorumunda bu konuda şu sonuca varıyor: "Hayati ateş ama yaşamı tehdit derecesine yükseldiği için, şiirsel ilâç artık epeyce yüksek bir dozda verilmek zorundaydı – ve yine de etkisi kuşkulu kaldı."

Engel'in yorumuna göre, birinci kitapta tarihsel, insan eliyle oluşan dünya bir anlamda Tanrı'nın *emansipasyonu* olarak algılanabilirken, üçüncü kitapta Rilke, kentler dünyasını doğa karşıtlığı ve Tanrı'nın döküntüsü (*"als Un-Natur, als Abfall von Gott"*) olarak algılıyor. Kurtuluş ancak yaratılışın başlangıcına, yani mutlak Tanrı varlığına dönüşle mümkün görünüyor. Bu anlamda Tanrı, şiirsel bir efsane.

"Bu açmazdan çıkmak için, Rilke kendi şiirsel dünya tasarımını iki yeni söylenceyle tamamlıyor: 'ölüm doğuran' ve 'yüce yoksul' ile." (Engel)

Ölüm doğuran, yaşam süresince ölümün de yaşamla birlikte varlığını sağlar. Dünya yaşamını değiştiren bir etmendir. Yoksulluk da, kentlerin bilinen sefaleti değil, doğuşla birlikte gelen, doğurana erişle hedefe ulaşan, aslında doğuş öncesi ve doğuş sonrası süreğenliğini yaşam boyunca var kılan yoksulluktur. Somut varoluş hikmet-i vücud ile bağdaşır ve ilk oluşa yönelir. Rilke'nin söylencesel ve şiirsel figürü yüce yoksul, zihinsel bir durumun ifadesidir. Yeni yoksulluğun, insanın içindeki ruhtan doğması düşüncesini şiir dışında da, örneğin, soylu hamisi Marie

Taxis'e mektuplarında da dile getirmiştir. Bu nasıl bir yoksulluk durumu ve anlayışıdır? Şu şiirde somut olarak tanımlanır:

"Ve yoksulsun sen: bahar yağmuru gibi,
kentin damlarına kutlu düşen,
ve bir dilek gibi, hükümlülerin besledikleri
bir hücre içinde, dünyasız ebediyen.
Ve hastalar, uzanınca başka türlü
kendilerini mutlu bilen; çiçekler gibi ray arasında
öyle zavallı yoksul yolculuğun serseri rüzgârında;
ve kapanıp ağlanılan avuç içi gibi, öyle yoksul...

Ve bir şey mi senin karşında üşüyen kuşlar,
bir şey mi günlerce aç kalan köpek,
ve bir şey *mi senin karşında kendinden kaçışlar,*
hayvanlardaki uzun sessiz hüzünlü bakışlar,
tutup kapatıldıkları unutulmuş olsa gerek?"

Üçüncü kitaptaki şiirler, "ölüm doğuran" ve "yüce yoksul" izlekleri etrafında sarmal sarmal dönenen başlıksız zincirleme şiirlerdir. Şiirden şiire bu izleklere bir açıdan yaklaşılır, bir yönünden şiirsel ışık tutulur.

Daha önceki kitaplarda olduğu gibi, bu şiirlerde de, Türkçedeki sonuçta Rilke'nin şiirsel deyişine yaklaşım aranmıştır en başta. Ancak bunu yaparken, elden geldiğince onun ölçü ve uyak kullanışına izdüşümler aranmış, en azından imler düşülmüştür. Bunu, hedefteki şiirden uzaklaşmadan bire bir sağlamak elbette, Almanca bir deyimle, dairenin karesi olur, yani olanaksızdır. Şiirsel bir deyişe ulaşmak için, salt serbest bir aktarım da, bizi Rilke'den uzaklaştıracaktır. Kısacası, bu çeviridekı tavrımız yine, mümkün olduğunca Rilke'ye yaklaşımdır.

Gökçeada, Eylül 2008
Yüksel Pazarkaya

YOKSULLUK VE ÖLÜM ÜZERİNE

BELKİ ağır dağlar arasından gitmekteyim
sert damarlar içinde, bir maden cevheri gibi yalnız;
ve öyle derinim ki, bir son görmemekteyim
ne de uzağı: her şey yakınlık oldu diyeyim
ve bütün yakınlık taş oldu apansız.

Ben henüz bir bilen değilim acıda, –
ondan bu büyük karanlık küçük kılıyor beni;
o *Sen* isen ama: ağırlaş, çök içeri:
ki bütün elin gerçek olsun bana
ve ben de sende bütün çığlığımla.

SEN ey dağ, kaldın orda dağ silsilesi geldiği için, –
kulübesiz yamaç, adı yok tepelerin,
sonsuz kar, içinde yıldızlar aksar derin,
ve taşıyıcısı buhurumeryem vadilerin,
ondan yayılır dünyanın bütün güzel kokusu;
sen, bütün dağların ağzı ve minaresi
(hiç yükselmedi ondan sedası akşamın):

Senin içinde mi gidiyorum şimdi? Bazaltta mıyım
keşfedilmemiş bir maden gibi henüz?
Huşu içinde arasındayım kaya kıvrımlarının,
ve duyuyorum sertliğini her yerde düpedüz.

Yoksa, içinde kaldığım korku mu bu?
devasa kentlerin derin korkusu,
beni batırdığın gırtlağıma kadar?

Ah konuşmuş olsaydı biri doğru sana
özlerinin kuruntusunu ve ters anlamlar.
Kalksaydın ayağa, baştan fırtına rüzgâr,
ve sürüklesen onları zıvana gibi önün sıra...

Ve ister misin şimdi benden: söyle o zaman, –
artık efendisi değilim kendi ağzımda,
kapanmaktan başka şey istemez sanki bir yara;
ve ellerim tutunur köpekler gibi bana
her san için pek kötü, iki yandan.

Zorluyorsun beni, Tanrım, yaban bir zamana.

GENİŞLİKLERİNİN bekçisi yap beni,
yap beni taşa kulak veren,
ver bana yaymak için gözleri
denizlerinin yalnızlığına eren;
bağışla ırmakların akışını izlemeyi
bağrış çağrış arasından iki yandaki
tâ gecenin sedası içine giren.

Gönder beni boş ülkelerine,
üstünde yaygın rüzgârlar esen,
yaşanmamış yaşamların üstüne
giysi gibi büyük manastırlar örtünen.
Orada hacıların yanında olayım,
onların ses ve suretlerinden
hiçbir aldanışla ayrılmayayım
ve âmâ bir ihtiyarın peşinden
kimsenin bilmediği yola takılayım.

ÇÜNKÜ, Tanrım, büyük kentler
yitiktirler ve çözük;
alevlerden kaçış gibidir en büyük, –
ve teselli değildir, onu avutmaya dönük,
ve ufak zamanları akıp gider.

Orda insanlar yaşar, yaşarlar kötü ve güç,
basık odalarda, endişeli halleri,
ürkek ilk batın sürüsünden ileri;
ve dışarda nöbette ve solumada yerin,
oysa onlar var ve habersizler bundan hiç.

Orda çocuklar büyür pencere kenarında,
hep aynı gölge içindedirler durgun,
ve bilmezler, çiçeklerin çağrısını dışarda
genişlik, mutluluk ve rüzgâr dolu bir gün, –
ve çocuk olmaya mahkûmlar ve de üzgün.

Orda bakireler çiçek gibi açılır bilinmeze
ve özlerler çocukluğun huzurunu;
bu ama yoktur orda, yandıkları özleme,
ve titreyerek kapanırlar yine içlerine.
Ve sayarlar örtülü arka odalarda
mahzun anneliğin günlerini,
uzun geceler elde olmayan sızlanma
ve soğuk yıllar yitirmiş kavgasını gücünü.
Ve salt karanlıkta ölüm yatakları durur,
ve yavaş yavaş özlerler onları;
ve ölürler uzun uzun, sanki zincirleme ölürler
ve bir dilenci kadın gibi çıkarlar dışarı.

ORDA yaşıyor insanlar, beyaz çiçek gibi, solgun,
ve ölüyorlar hayretle bu zor dünya yüzünden.
Ve görmüyor açılan yüzü ekşi sorgun,
bozulur buna gülüşü narin bir soyun
isimsiz gecelerde dönüşmesinden.

Dolaşıp dururlar, onuru kırılmış emekle,
anlamsız şeylere yüreksiz hizmet ederek,
ve giysileri eprir kendi üstlerinde,
o güzel elleri yaşlanır erken büzülerek.

Kalabalık sıkıştırır ve düşünmez onları sakınmayı,
biraz kararsız ve takatsız olsalar da aman, –
yalnızca ürkek köpekler, yok yerleri yurtları,
gider sessizce peşlerinden bir zaman.

Onlar var edildiler arasında yüz zalimin,
ve yüzlerine bağrılır her saat vuruşu,
dönenirler yalnız başına etrafında hastanenin
ve beklerler korku içinde giriş gününü.

Orda ölüm var. O değil, selâmları
çocuklukta bir tuhaf dokunup geçen, –
ufak ölüm, hani orada akla eren;
kendilerininki yeşil ve tatsız asılı
içlerinde bir yemiş gibi, hiç ermeyen.

TANRIM, herkese kendi ölümünü nasip et.
Olsun yaşamdan çıkan ölmek,
orda sevgi vardı, anlam ve sefalet.

ÇÜNKÜ biz yalnızca suretiz ve yaprak.
Herkesin içinde o büyük ölüm açarak,
yemiş olur, her şey ister ona dönmek.

Onların hatırına başlar kızlar
ve bir ağaç gibi çıkarlar uttan,
ve etrafta adam olmayı özler oğlanlar;
ve kadınlar yetişenlere güven verir candan
o korkuları başka kim kovar.
Hatırlarında *kalır* baktıklarından
sonsuz gibi, akıp gitmişse de çoktan, –
kim ki yapar ve kurar,
dünyadır çözülür donar bu yemiş etrafından,
ve ona doğru eser ve ona ışık sunar.
Onun içine sinmiştir bütün sıcaklık
gönüllerden ve beyinlerin ak koru –
Ama geçer meleklerin kuş sürüsü gibi saçık,
ve bulurlar bütün yemişleri çağla duru.

TANRIM: Biz daha zavallıyız hayvanlardan zavallı,
kendi ölümleriyle sonları gelir, olsa da körü körüne,
biz hepimiz ölmediğimiz için bugüne.
Onu, o bilimi kazananı bağışla bize,
yaşamı sergenlere bağlamayı asılı,
mayıs orada vakitlice başlasın diye.

Çünkü bu kılar ölmeyi yabansı ve ağır,
değil o zaman ölüm *bizim*; biri alır
nihayet bizi, olgunlamadık diye hiçbirini.
Bundan çıkar bir fırtına, sıyırmaya hepimizi.

Senin bahçende duruyoruz yıldan yıla
ve ağaçlarız, tatlı ölümü taşımak işi;
ama yaşlanıyoruz hasat günleri,
ve vurduğun kadınlar gibi,
içe kapanığız, kötücül ve kısır da.

Yoksa kendimi beğenmişliğim haksız mı:
daha mı iyi ağaçlar? Cinsiyet miyiz yalnız
ve kadın kucağı verici mi pek? –
Sonsuzlukla fuhuşa kalkıştık,
ve varsa doğum döşeği, doğurduk demek
düşüğünü kendi ölümümüzün artık;
eğri büğrü, dert yüklü cenini,
ki o (sanki korkunç bir şeyden ürkmüşçe)
örttü gözün gözelerini elleriyle
ve artık belirgin alnında
yazılı çekmediği acının korkusu, –
ve hepsi kapatır sanki bir fahişe aslında
sancılar içinde ve sezaryen doğumu.

KIL birini muhteşem, Tanrım, kıl birini ulu,
aç yaşamına güzel bir kucak gönendir kulu,
ve edebini inşa eyle bir büyük kapı gibi
körpe saçlardan oluşan sarışın bir ormanda,
ve yeğle tanımsız organı da
ağır silahlı savaşçılara, beyaz ordulara,
bir araya gelen binbir tohuma.

Ve bir gece ver ona, kalsın diye insan gebe
hiçbir insan derinliğine henüz erişmeyene;
bir gece ver: orda açsın bütün şeyler,
ve ona leylâktan daha güzel bir koku ver
ve rüzgârının kanadından fazla salındır
Josaphat'tan(*) daha çok sevindir.

(*)Josaphat Kunzewitsch (Yosafat Kunzeviç), 1580 – 1623, Rusya'da Katolik Kilisesinin bir azizi.

Ve ver ona uzun bir hamilelik süresi
ve genişlet onu gelişen giysiler içinde,
ve bağışla ona bir yıldızın yalnızlığını,
hiçbir gözün hayreti değdirmesin nazarını,
onun hatları değişirken eriye eriye.

Yenilendir onu temiz bir aşla,
şebnemle, öldürülmemiş yemekle ancak,
tarlalardan kopan yaşamla, duaya
durmuş gibi sakin ve nefes gibi sıcak.

Kıl onu, çocukluğunu bilen tekrar;
bilinç ötesi olanı ve olağanüstünü
ve başlangıç yıllarını öngörüşlü
sonsuz karanlık yüklü efsane dünyalar.

Ve işte buyur ona beklesin,
ölümü doğuracağı saati, Tanrı'yı:
yalnız ve çağıltısı gibi büyük bir bahçenin,
ve bir çağrılan gibi uzaktan.

SON işareti bizde gerçekleştir,
görün gücünde tacının,
ve bize ver (kadınların sancısını bitir)
ağır başlı analığını insanın.
Ey yüce bağışlayıcı, gerçek etme
Tanrı doğuranın o düşünü, –
yönlendir aslolana: doğurana ölümü,
ve yol ver bize ona doğru,
elleri ortasından onun peşindekilerin.
Çünkü bak, görüyorum ben karşıtlarını onun,
ve onlar zaman içinde yalancıdan öteyeler, –
ve ayağa kalkacak o ülkesinde gülenlerin
ve adı düşçüye çıkacak: çünkü nöbetteki birinin
her zaman esrikken düşçü olduğu bilinir.

Sen ama erdir onu rahmetine,
kadim görkemine dik onu;
ve bırak dansçı olayım bu birliğe,
bırak ağız olayım yeni mesihliğe,
seda veren, vaftizci olayım.

ONU övmek istiyorum. Bir ordunun önünde
koçbaşı gibi yürümek istiyorum ve bağırmak.
Kanım çağıldasın denizlerden büyük gürültüyle,
sözüm tatlı olsun, değer istenmeye,
ama aklını almasın şarap gibi tutsak.

Ve bahar gecelerinde, çok kişi
kalmayınca döşeğimin etrafında,
açmak isterim elimde sazımın işi
öylesine sakin kuzey Nisanları gibi,
geçtir onlar ve titrerler her yaprağa.

Çünkü sesim büyüdü iki yana doğru
ve bir güzel koku oldu ve çığlık atmak:
biri hazırlamak ister uzaklara doğru,
öbürü olmalı yalnızlıklarımın ruhu,
yüzü ve uhrevi mutluluğu ve meleği ancak.

VE göster, her iki ses olsun bana uğurlu,
salarsan beni yine kente ve korkuya.
Onlarla olayım zamanın öfkesinde zorlu,
ve ahengimden bir döşek sereyim sana
her yere, nerede ediyorsan arzu.

BUYÜK kentler gerçek değil; aldatırlar
gündüzü, geceyi, hayvanları ve çocuğu;
susmaları yalan, gürültülerinde yalan var
ve eşyalarında, duran uslu uslu.

Hiçbir şey geniş gerçek olaydan,
senin, ey olmakta olan, etrafında dönen,
onlarda olmaktadır. Senin rüzgârlarından
gelen esim, tersine döner düştüğü sokaklardan,
uğultusu oraya buraya vurmalardan
şaşkına döner, coşarak öfkelenen.

Geçerler bir de tarhlardan ve ağaçlı yollardan –:

ÇÜNKÜ bahçeler, – krallar yaptırdılar,
kısa bir süre orada eğlendiler
genç kadınlarla, çiçekler eklediler
gülüşlerinin tuhaf sesine kadar.
Tuttular bu yorgun parkları uyanık;
esintiler gibi fısıldaştılar fundalıkta,
parladılar kürkler ve pelüş kumaşlarda
ve ipek dantelâlı sabahlıklarında
ettiler çakıl yolda dere gibi hışırtılık.

Bütün bahçeler arkalarından yürür artık–
sessiz ve dikkat çekmeden ekler görünür
yabancı baharın ince tınılarına kendilerinden
ve yanarlar güz alevleriyle içten
dallarının büyük ızgarasında tümden,
sanat dolu binbir monogram gibilerden
dövülmüştür sanki siyah örgüdür.

Ve bahçeler arasında göz kamaştırır saray
(silik ışıklı soluk gökyüzü gibi),
salonlarında resimler yükü solmaya aday
çökmüştür iç yüzlere sanki,
her şenliğe yabancı, feragata gönüllü
ve suskun ve sabırlı bir konuk say.

SONRA yaşayan saraylar gördüm;
güzel kuşlar gibi azametliydiler,
ki sesleri vardır kötüm kötüm.
Çoğu zengindir ve öyledir görünüm, –
ama zengin değil*dir* zenginler.

Beyleri gibi değil çoban halkların,
aydınlık, yeşil düzlükleri kapatanların
dalgalanan koyun sürüleriyle
geçerken seher göğü gibi üstünde.
Ve mola verdikleri zaman ve emirler
sönünce yeni başlayan gece karanlığında,
sanırlardı ruh da bir başka ruha döner
dümdüz göçer topraklarında –:
koygun deve kervanları çevreler
dağların görkemiyle bu toprakları da.

Ve sığır sürülerinin kokusu var
geçişin ardından onuncu güne kadar,
sıcak ve ağırdı ve rüzgârla bitmedi.
Ve aydınlık bir düğün evinde gibi
bol bol şarap aktı bütün gece:
öyle geldi dişi eşeklerinin sütü de.

Ve o çöl kabilelerinin şeyhleri gibi değildiler,
hemen uyuyanlar soluk bir kilime kıvrılıp,
ama en sevdikleri kısraklara yakutlar alıp
gümüş taraklarına taktırdılar.

Ve o hükümdarlar gibi değil, rayiha
saçmayan altına aldırmayan,
ve gururlu yaşamlarını bağlayan
amber, badem yağı ve sandal tahtasıyla.

Doğunun beyaz *Gossudar*'ı(*) gibi değil,
ülkeye bir Tanrı adaleti gösterildi;
o ama uzanıyordu saçları tiril,
yaşlı alın ayak döşemesindeydi,
ve ağladı – çünkü cennetlerin hiçbiri
bir saatcik bile ona ait değil.

* Rusçada ismin önüne gelen bey, hükümdar sanı.

Eski ticaret limanı birincileri gibi değil,
onların tasası, kendi gerçeklerini
resimlerle benzersiz aşmak
ve zamanla yine kendi resimlerini;
ve altın paltolarının kentinde
bir yaprak gibi katlanmış olanlar,
sessiz soluk alarak kır şakaklarla...

Bunlar zenginlerdi, yaşamı zorladılar
sonsuzca genişlemeye ve ağır ve sıcak.
ama zenginlerin günleri geçti gitti,
ve kimse sana onları geri getirmez,
yeter ki yoksulları yoksul kıl ancak.

ONLAR değiller. Onlar sadece zengin olmayanlar,
istençleri yok onların ve dünyaları yok;
korkuların son izleriyle damgalananlar
ve her yanları çarpık ve kopuk.

Onlara ulaşır bütün tozu toprağı kentlerin,
ve bütün pislikler üstbaşlarına bulaşır.
Çiçek hastası gibi adı çıkmış onların,
kırık cam gibi fırlatılmışlar, iskelet gibi,
yılı geçmiş bir takvim yaprakları gibi uçuşur, –
yine de: yeryüzün kalınca içinde çaresizliğin:
dizer onları taneleri gibi bir tesbihin
ve bir muska gibi koynunda taşır.

Çünkü onlar saf taşlardan arıdırlar
ve hayata başlayan kör bir hayvan gibi,
baştan sona safdil ve senindir sonsuza kadar
ve bir şey istemezler ve *birtek* ihtiyaçları var:

isterler oldukları gibi, yoksul kalabilmeyi.

ÇÜNKÜ yoksulluk içten yükselen büyük bir ihtişam...

SEN yoksul olansın, sen parasız pulsuz,
sen taşsın, yeri yurdu olmayan,
sen tutup atılan cüzzamlı çulsuz,
kent dışında çıngırakla dolanan.

Çünkü sana ait olan bir hiç, rüzgârın sesi,
ve çıplaklığını örtemez şan şöhret;
bir yetim çocuğun günlük giysisi
daha görkemlidir ve sanki bir servet.

Sen yoksulsun bir tohumun gücü gibi
onu severek saklayan bir kızın içinde
ve kalçalarını sıkar, boğsun diye
ilk soluğunu kendi gebeliğinin.

Ve yoksulsun sen: bahar yağmuru gibi,
kentin damlarına kutlu düşen,
ve bir dilek gibi, hükümlülerin besledikleri
bir hücre içinde, dünyasız ebediyen.
Ve hastalar, uzanınca başka türlü
kendilerini mutlu bilen; çiçekler gibi ray arasında
öyle zavallı yoksul yolculuğun serseri rüzgârında;
ve kapanıp ağlanılan avuç içi gibi, öyle yoksul...

Ve bir şey mi senin karşında üşüyen kuşlar,
bir şey mi günlerce aç kalan köpek,
ve *bir şey* mi senin karşında kendinden kaçışlar,
hayvanlardaki uzun sessiz hüzünlü bakışlar,
tutup kapatıldıkları unutulmuş olsa gerek?

Ve gece barınaklarındaki bütün zavallılar bil,
nedir ki onlar senin yanında ve karşısında sefaletinin?
Onlar ufacık taşlar, değirmen taşları değil,
yine de öğütücüsüdür bir parça ekmeğin.

Oysa sen yoksulların en düşkünü,
yüzünü saklayan bir dilenci;
sen yoksulluğun iri gülü,
sonsuz dönüşümü
altının güneş ışığına.

Sen bilmeyen yurt yüzü,
dünyaya artık hiç giremeyen;
her gereksinim için pek büyük ve ağır.
Fırtınada ulursun. Sen bir arpsın,
onu çalan herkes parçalanır.

SEN ki biliyorsun ve geniş bilgisi
yoksulluktan ibaret ve bolluğundan yoksulluğun:
Yoksullar olmasın fırlatıp atılan birisi
ve itilmesinler içine hoşnutsuzluğun.
Diğer insanlar ipi koparmış gibi;
onlar ama dururlar, kökten ibaret
bir çiçek gibi ve kokarlar melisa gibi
ve yaprakları çentikli bir zerafet.

BAK ve gör, nedir benzeyen onlara:
kıpırdıyorlar rüzgâra bırakılmış gibi
ve dinleniyorlar elde tutulmuş gibi.
Gözlerinde törensel koyuluğa
kayması aydınlık çayırların,
üzerine yaz yağmuru düşer ani.

ONLAR öyle sakinler; nerdeyse eşyaya benzerler.
Ve onları odanıza davet ederseniz,
yeniden kendilerine gelen dostlar gibidirler,
ve değersiz şeyler altında yitip giderler
ve kararırlar duran bir gereç gibi.

Bekçileri gibidirler kapatılmış hazinelerin,
korurlar, ama görmezler kendileri, –
derinlerden taşınmış bir tekne gibi,
ve çamaşır yerinde keten bezinin
serimi gibi yayılmış ve öyle açılmış.

VE bak, nasıl yürüyor ayaklarının yaşamı:
hayvanlarınki gibi, yüz kez dolanarak
her yolla; anılarla dolu olarak
taş ve kar ve üzerinden uçarak
geçtiği hafif, taze serin çayırları.

Acıları var o büyük acıdan yana,
ondan kopup düştü insan ufak bir derde;
otun merhemiyle keskin taşlar ona
oldu yazgı, – ve ikisini de seviyorlar ama
ve yürüyorlar sanki senin gözlerinin otlağında
ve bir telli saz çalıyor ellerde.

VE elleri benziyor kadın ellerine,
ve herhangi bir anneliğe uygun;
kuşlar kadar neşeli bakarlarken işlerine, –
tutmaları sıcacık ve huzur var güvenlerinde,
ve dokununca hissi bir kabı gibi suyun.

AĞIZLARI ağzı gibi bir büstün,
ses ve soluk yok, öpmez büsbütün
ve yine de geçmiş bir yaşamdan
bilgece pay almış bütün bunlardan
ve şimdi her şeyi bilir gibi üstün –
ama sadece bir suret, eşya ve taştan...

VE sesleri gelir çok uzaklardan
ve yollara düşmüş gün doğmadan
ve büyük ormanlardaydı, yürür haftalardan beri,
ve uykuda Daniel ile konuştu
ve denizi gördü ve söyler denizden.

VE uyurlarken, ödünç aldıkları
her şeye geri verilmiş gibiler,
ve kıtlıkta ekmek gibi dağıtılmış
gece yarıları ve tan sökümleri almış,
ve yağmur gibi bolca boşaldıkları
bir karanlığın taze bereketidirler.

Artık kalmaz *bir* yara izi isimlerinin
bedenlerinde geriye, döllenmeye hazır
döşekte tohumu gibi o tohumun,
seni o sonsuzluktan doğuracaktır.

VE bak: bedenleri bir damat bedeni
ve uzanırken bir dere gibi akıp gidiyor,
ve güzel bir şey gibi güzel yaşıyor,
öyle tutkulu ve öyle görülmemiş eşi.
İnceliğinde güçsüz olanı topluyor,
birçok kadından gelen ürkekliği;
ve soyu güçlüdür ve bir ejderhaya benziyor
ve uyuyup bekliyor hicabın vadisini.

SONRA bak: onlar yaşayıp çoğalacak
ve yenik düşmeyecekler zamana,
ve böğürtlenleri gibi ormanın büyüyecek
kaplayarak toprağı tatlarıyla.

Ve kutludur, hiç terketmeyenler burayı
ve yağmurda kalanlar başlarının üstü çatısız;
onlara ulaşacak dünyanın hasadı, buğdayı,
taneleri dolu olacak binbir defa hilâfsız.

Onlar her sondan daha uzun yaşayacak
ve anlamını yitiren zenginlerden de,
ve dinlenmiş eller gibi kalkacak
havaya, elleri bütün zümrelerin ve
bütün halkların yorgun kalacak.

YALNIZ al onları tekrar kentlerin suçundan,
orada her şey öfkedir onlar için ve karmaşık
ve orada günlerin şamatasından
kavrulup kururlar yaralı sabırla kamaşık.

Yeryüzünün onlar için bir mekânı yok mu?
Kimi arıyor rüzgâr? Kim içiyor derenin aydınlığını?
Göletlerin derin sahil düşünde yok mu
bir boş yer yansıtmak için eşiği kapıyı?
Onlara yalnızca ufak bir yer yeter,
ağaç gibi herşeyleri olacak bir yer.

YOKSULUN evi bir sunak mahfazası gibidir.
Orada ebedi olan bengi aşa dönüşür,
ve akşam inince, usuldan düşünür
kendine dönmeyi geniş bir dairede
ve dolu yankıyla yavaştan içine kapanır.

Yoksulun evi bir sunak mahfazası gibidir.

Yoksulun evi eli gibidir çocuğun.
O almaz, yetişkinlerin istediğini;
yalnızca süslü kıskaçları olan bir böceği,
derenin yonttuğu yuvarlak taşı,
akan kumu ve tınılayan midyeleri;
o asılı kalmıştır bir kantar gibi
ve bildirir algıyı en hassas sesli
uzun titreşimli duruşuyla kabuğunun.

Yoksulun evi eli gibidir çocuğun.

Ve yeryüzü gibidir yoksulun evi:
Gelecekteki bir kristalin parçasında,
bazen ışıklı, bazen karanlık düşüşün kaçışında;
yoksul sıcak yoksulluk gibi bir ahırda, –
ve yine de akşamlardır: her şeydir orda,
ve bütün yıldızların ondandır hareketi.

KENTLER ama yalnızca kendi paylarını ister
ve her şeyi çekerler kendi akışlarına.
Hayvanları boş tahta gibi paramparça eder
ve bir çok halkı tüketirler yaka yaka.

Ve insanları hizmet verir kültüre
ve düşerler dengesiz abartı çukuruna,
ve ilerleme derler kendi salyangoz izlerine
ve hız yaparlar, yavaş gittikleri yerde
ve yosmalar gibi duyumsarlar titrek pırıltıyla
ve daha çok gürültü yaparlar maden ve camla.

Sanki bir hile onları her gün yanıltıyor,
artık hiç oldukları gibi olamıyorlar;
para çoğalıyor, bütün güçlerine el atıyor
ve şark rüzgârı gibi büyük, onlarsa ufaklar
ve hazır bekliyorlar, şarap azar azar
ve hayvan ve insan sularının bütün zehri
onları çeksin diye geçici ticaret işlerine.

VE yoksulların senin acı çekiyor bunlardan
ve baktıkları her şeyden ağır yorgun
ve yanıyorlar üşüyerek ateşli hummalardan
ve gidiyorlar, kovulmuş her yuvadan,
yabancı ölüler gibi geceleyin bungun;
ve yüklenmişler bütün kiri üstlerine,
ve tükürülmüş güneşte çürüyen gibi, –
her tesadüf, yosmaların süsü ile
arabalar ve fenerler bağırır öfkeli.

Ve varsa onları korumak isteyen bir dile
reşitlik bağışla ve geçir onu harekete.

EY NERDE o, mülk, varlık ve zamandan
büyük yoksulluğuna öylesine güçlenen,
pazarda üstündeki giysileri atan
ve çıplak piskopos giysisi önüne yürüyen.
En içteni ve en seveni arasında herkesin,
geldi ve yaşadı yeni bir yıl gibi;
kahverengi biraderi senin bülbüllerinin,
onunla bir hayret ve hazzı bir sevincin
ve bir büyülü çoşkunluk sardı yeryüzünü.

Çünkü o her dem yorgunlardan değildi,
yavaş yavaş onların neşeleri kaçar,
küçük çiçekleri küçük kardeşler bildi,
çayır boyu yürüyüp onlarla konuştu.
Kendinden söz etti ve ne ettiğinden
herkese sevinç vermek için;
ve sonu yoktu aydınlık yüreğinin,
ve hiçbir hakir boşa geçmedi önünden.

O ışıktan geldi gittikçe daha yoğun ışığa,
ve hücresi neşe ve ferahlık doluydu.
Gülümseme büyüyordu yüzünde
ve kendi çocukluğu ve öz tarihi vardı
ve bir genç kızlık zamanı gibi olgundu.

Ve şarkı söyleyince, dönerdi dün bile
ve unutulan her şey ve gelirdi;
ve bir huzur dolardı yuvalara,
ve yalnız yürekler seslenirdi kız kardeşlerde,
o dokunduğu zaman bir damat gibi.

Sonra ama şarkısının çiçek tozları
hafiften döküldü kırmızı dudaklarından
ve filizlendi düş kurarak sevgi açanları
ve düştü içine açık taçaltı yaprakların
ve çöktüler yavaşça dibine çiçeklerin.

Ve duyumsadılar onu, o kusursuzu,
ruhlarıyla aynı olan bedenlerinde.
Ve gözleri güller gibi yumuldu,
ve saçları doluydu aşk geceleriyle.

Ve karşıladı onu büyüğü küçüğü.
Birçok hayvana geldi nurlu melekler
bildirmeye, dişileri taşıyor diye yavru yükü, –
ve kelebeklerdiler güzeller güzeli:
bildiler onu bütün nesneler çünkü
ve ondan doğurganlık edindiler.

Ve öldüğü zaman, sanki adı yok gibi kolay,
o zaman yaydı kendini: tohumu aktı
derelerce, ağaçlarda tohumu şarkıdan olay
ve çiçeklerden sakince ona baktı.
Uzandı ve şarkı söyledi. Ve geldi rahibeler bir alay,
akıttılar sevgili erkeklerine gözyaşlarını.

EY nerede o, arı olan, nereye tınılayıp yitti?
Ne diye duyumsarlar onu, sevinç içindeki genci,
sabırla bekleyen yoksullar, uzak değil ki onlar?

Ne diye yükselmez o alaca karanlıklarına şimdi –
yoksulluğun büyük akşam yıldızı.

1903'de yayınlanan *Yoksulluk ve Ölüm Üzerine, Dualar Kitabı*'nın üçüncü ve son kitabıdır. Üçüncü kitaptaki şiirler, "ölüm doğuran" ve "yüce yoksul" izlekleri etrafında sarmal sarmal dönenen başlıksız zincirleme şiirlerdir. Şiirden şiire bu izleklere bir açıdan yaklaşılır, bir yönünden şiirsel ışık tutulur.

Tanrım, herkese kendi ölümünü nasip et.
Olsun yaşamdan çıkan ölmek,
orda sevgi vardı, anlam ve sefalet.

Çünkü biz yalnızca suretiz ve yaprak.
Herkesin içinde o büyük ölüm açarak,
yemiş olur, her şey ister ona dönmek.

ISBN 975 406 859 3
9 789754 068597